

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/28, p. 445-472

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12370>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Prof. Dr. Ergün SERİNDAĞ –
Doç. Dr. Mukadder SEYHAN YÜCEL

This article was checked by iThenticate.

ALMANYA VE ALMANLARA YÖNELİK SEMANTİK BELLEĞİN OLUŞUMUNDAKİ FAKTÖRLERİN CİNSİYET BOYUTUNDA İNCELENMESİ*

Şehnaz IŞIK**

ÖZET

Bu çalışma, Almanya-Almanlara dair semantik/anlamsal bellekte ilk akla gelenleri ve bu belleğin oluşumuna etki eden faktörleri cinsiyet değişkeni açısından belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubu, 2011-2012 öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi bünyesindeki Alman Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı ve Tarih Bölümlerinin toplam 162 4. Sınıf öğrencilerinden ulaşılabilen 139 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 43,9'u (61 kişi) erkek, % 56,1'i (78 kişi) kız öğrencidir. Bu çalışmada betimsel nitelikteki tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak Almanya ve Almanlar hakkında akla ilk gelenlerin belirlenmesindeki açık uçlu anket soruları tarafımızdan hazırlanmıştır. Almanya ve Almanlara yönelik semantik belleğin oluşumuna etki eden faktörlere dair anket soruları ise Chovaniakova (2008)'dan temel alınmış olup buna yeni sorular eklenerek hazırlanmıştır. Bu sorularda 3'lü Likert ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 18 Veri Analiz Programı kullanılmıştır. Verilerden elde edilen bulgular neticesinde cinsiyet değişkenine göre erkek ve kız öğrencilerin Almanya ve Almanlar hakkında akla ilk gelenlerin belirlenmesindeki açık uçlu anket sorularına verdikleri cevaplarında genelde anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Almanya ve Almanlara yönelik semantik belleğin oluşumuna etki eden faktörlere dair anket sorularına verilen cevaplarında ise televizyon, internet, tarih dersi her iki cinsiyette çok etkili olduğu; radyo, tatildeki deneyimler, Almanca dersi ve gençlik organizasyonları ise hiç etkili olmadığı görülmektedir. Ayrıca erkeklerde. Kitap, gazete ve yüksek öğretim erkeklerde biraz etkili olurken, kadınlarda çok etkili bir faktör olarak saptanmaktadır.

* Şehnaz Işık "Kültürlerarası İletişim Bağlamında Cumhuriyet Üniversitesi Temelinde Gençlerin Almanya'ya ve Alman Toplumuna Bakışları" Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı, 2012 tarihli doktora tezinde yer alan anket verileri cinsiyet değişkeni açısından yeniden analiz yapılarak bu makalede kullanılmıştır.

** Yrd. Doç. Dr. Cumhuriyet Üniv. Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı, El-mek: sehis1970@gmail.com

Anahtar Kelimeler: Öğrenme, bilgiyi işleme kuramı, uzun süreli bellek, anlamsal bellek, prototip, sosyalleşme

ANALYSIS OF FACTORS IN THE FORMATION OF SEMANTIC MEMORY RELATED TO GERMANY AND GERMANS IN TERMS OF GENDER

ABSTRACT

This study aims at determining first things that come to mind in semantic memory about Germany - The Germans and the factors that influence the formation of such memory in terms of gender variables. The study group consists of the total of 162 senior college students 139 of whom could be reached at the department of German Language and Literature, English Language and Literature, Turkish Language and Literature, and History all of which are parts of the Faculty of Arts at Cumhuriyet University in the academic year of 2011-2012. Of all students who participated in the study, 49.9% (61 students) were male and 56.1% (78 students) were female. In this study, descriptive scanning model was used. In order to collect data, we prepared open-ended questions that helped us determine first things that came to mind about Germany and the Germans. As for the survey questions about the factors that effected the formation of semantic memory about Germany and the Germans, they were mainly based on Chovaniakova (2008) and added new questions. In these questions, 3-point Likert Scale was utilized. SPSS 18 Data Analysis Program was used to analyze the collected data. According to the findings, in general, no meaningful difference in terms of gender variables was found considering the answers of male and female students to the questions about first things that came to mind about Germany and the Germans. As for the answers to survey questions about factors that have an impact on the formation of semantic memory, it was found that the television, the Internet, and history courses were very influential in both genders whereas the radio, experiences during vacation, German courses and youth organizations had no impact. Also, it was determined that books, newspapers and higher education had influence on males while they had no impact on females.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

Learning is a concept which has been ongoing since the first existence of humankind and is one of the most important skills of individuals as well (Tatar and Tatar, 2007:126). The other concept along with learning is memory. There is a close relationship between learning and memory. The accurate and reliable bearing in mind of what is lived throughout life and the experiences gained as a consequence of these and recollection of these when needed is called memory (Köknel, 2003:279). Today, the most comprehensive learning approach which explains learning is the theory and model of processing knowledge. The important

Turkish Studies

and final step of processing knowledge for our study is long-term memory. "Long-term memory is resembled to a library in which ordered and organized knowledge which has been kept ready for use is stored" (Senemoğlu, 2007: 278). Since long-term memory in which information is permanently kept and stored for a long time and semantic (lexical) memory which is a sub-unit of declarative memory within the systematic structure of long-term memory constitutes the mainframe of the study, it would be useful to explain what semantic memory is. In semantic (lexical) memory which is one of the sub-groups of declarative memory, there is more of what we learn at school and the concepts, facts, generalizations and rules of the subject areas are stored. Information in the lexical memory information processing stage is stored in propositional networks and schemes which are two basic structures. The propositional network which is the first main structure is regarded as a set of ideas, concepts and relationships and information is within this set (Senemoğlu, 2007: 281). The second main structure in lexical memory is the scheme. Schemes are structures like mainframes which are used to organize information. Information processing theorists define schemes as a network of concepts, relationships and processes in the individuals' memories (Senemoğlu, 2007: 282).

During the learning process, the individual begins learning the things in the external world through language by naming them. This nomenclature/signification is in fact learning words/concepts. For signification to exist, the individual needs to have a main first example to make this possible. At the heart of learning concepts there are first examples, or prototypes. The theory of 'developing/forming prototypes' is an important factor for the individual to acquire information through signification. This prototype development theory, the first example theory (Günay, 2007:139) and (Toklu, 2007: 108) is a part of prototype semantics in which vocabulary analysis is made as well. In this theory, it is aimed at making classifications related to the meaning of the word/concept. In semantics based on the prototype theory, the images and stories of the first representatives of words/concepts in the individuals' minds are important. That is the reason why the prototype theory has first been developed by psychologist E. Rosch and later on, J. Aitchison has applied this theory in linguistics (Toklu, 2007: 107-109). Other studies aiming at determining other words which the words initially remind people of are carried out through the application of association sets in the area of cognitive psychology and this is similar to determining the examples which best represent the lexical categories of words (Tekcan; Göz 2005: 3).

In general, concepts exist in our memory as prototypes (Günay, 2007: 144-145). These prototypes and thus concepts exist in the lexical memory. Semantic/lexical memory is the place in which concepts, facts, generalizations, rules and rather what we learn at schools are stored. However, there are numerous effective factors in the formation of semantic memory. Humankind finds himself within the process of socialization and numerous environments of this process with the growth process which begins in particular with learning languages. Each environment in the socialization process of the individual has different

effects in the acquisition of information both about itself and the foreign world/people.

Socialization, in which the individual is a part of from birth to death, is a learning process which continues throughout life, is transmitted from one generation to the other (Kağıtçıbaşı, 1999:344) and transmission process in which the required socio-cultural values of the society for the individual to become a part of the society he lives in a manner the society wishes (Sayın, 1999:167). According to Tezcan (1995:43-45), the socialization tool is the society itself and it is the whole of the society. What is informative is the society. This socialization process is not stagnant or monotonous. Families, peer groups, homelands, mass communication devices, religious institutions, youth service organizations, labor organizations and political and economic institutions are the main socialization institutions.

Purpose of the Study

Our study aims at determining what first comes to the mind of Cumhuriyet University, German language and Literature, English Language and Literature, Turkish language and Literature and History Department senior year students within the scope of Faculty of Literature about Germany and Germans in general (semantic/lexical memory) and the factors which are influential in the formation of this lexical memory. There are two main premises of this study and they involve these two questions:

- 1) Are there any differences in semantic memory in relation to what first comes to mind about Germany and Germans in terms of the gender variable?
- 2) Are there any differences between the effects of various factors in the formation of semantic memory in relation to Germany and Germans in terms of the gender variable?

Method

Research Method

This is a quantitative descriptive study in which the survey model was used. The screening model defines a situation in the past or a situation which still exists today and aims at explaining and interpreting data (Karasar, 2009: 77; Balcı, 1995: 222).

Study Group

The study group of the study consists of 162 senior class students from Cumhuriyet University's German Language and Literature, English Language and Literature, Turkish Language and Literature and History Departments in the 2011-2012 academic year. However, 33 students were not able to be contacted and this study was carried out with 139 students.

Data Collection Tool

The survey questions related to the factors which are influential in the formation of semantic memory about Germany and Germans were based on Chovaniakova (2008) and prepared with the addition of new

questions. The 3 Point Likert Scale was used in determining the factors which are influential in the formation of semantic memory about Germany and Germans. The open ended questions used in determining what first comes to mind about Germany and Germans were prepared by us.

Analysis of Data

In the analysis of data obtained from the answers to this survey, the Version 18 mode of the SPSS (Statistical Packet for the Social Sciences) program was used and tables and graphics were the prepared in accordance with the analysis carried out on the obtained database on the study's subject area.

Findings and Interpretation

When we took a look at the interpretation of the answers given to the open ended questions on what first comes to mind about Germany-Germans, these following findings were achieved:

- To the open ended question 'Who is first German athlete which comes to your mind?', 13,1% of the males answered Mesut Özil,

11,5% answered Schweinsteiger, 9,8% answered Ballack; 3,8% of the females answered Schumacher and Schweinsteiger; 2,6% answered Ernst. Therefore, Mesut Özil was the most remembered athlete by the males and Schumacher and Schweinsteiger were the most remembered athletes by the females and we see that the most remembered person by both genders was the German athlete Schweinsteiger.

- To the question 'Who is first German musician which comes to your mind?', 11,5% of the males answered Bach and 6,6% answered Mozart; 7,7% of the females answered Bach and Mozart and 3,8% answered Beethoven. Therefore, it can be seen that the most remembered German musician was Bach and then Mozart by both genders.

- To the question 'Who is first German scientist which comes to your mind?', 27,9% of the males and 11,5% of the females answered Einstein. Therefore, it can be seen that the most remembered German scientist was Einstein by both genders.

- To the question 'Who is first German historical figure which comes to your mind?', 49,2% of the males answered Hitler and 14,8% answered Bismarck; 44,9% of the females answered Hitler and 7,7% answered Bismarck. Therefore, it can be seen that the most remembered German historical figure was Hitler and then Bismarck by both genders.

- To the question 'Who is first German politician which comes to your mind?', 59% of the males answered Angela Merkel and 19,7% answered Hitler; 35,9% of the females answered Angela Merkel, 9% answered Hitler and 6,4% answered Bismarck. Therefore, it can be seen that the most remembered German politician was Angela Merkel and then Hitler by both genders.

- To the question 'Who is first German literary figure which comes to your mind?', 52,5% of the males answered Goethe and 4,9% answered Schiller; 60,3% of the females answered Goethe and 7,7% answered

Schiller. Therefore, it can be seen that the most remembered German literary figure was Goethe and then Schiller by both genders.

- To the question 'Who is first German artist which comes to your mind?', 3,3% of the males and 7,7% of the females answered Bach. Therefore, it can be seen that the most remembered German artist was Bach by both genders.

- To the question 'Who is first German actor/actress which comes to your mind?', 1,6% of the males answered Alexis Texas, Arnold, Heidi Klum, Nazan Eckes ve Udo Kier; 1,3% of the females answered Arnold Schwarzenegger, Diane Kruger, Hugh Grant, Monica Gabelen Bach. However, Arnold Schwarzenegger is an American of Austrian origin and Hugh Grant is a British actor. There is no actress named Monica Gabelen. Nazan Eckes is a German TV host of Turkish origin. Therefore, it can be seen that there are no correct names given to the German actor/actress question.

- To the question 'Who is first German pop/rock artist which comes to your mind?', 6,6% of the males answered Rammstein and 3,6% answered Lena Meyer; 10,3% of the females answered Rammstein. Therefore, it can be seen that the most remembered artist was the German metal group Rammstein by both genders.

- To the question 'What is first German city which comes to your mind?', 37,7% of the males answered Berlin, 34,4% answered Munich and 11,5% answered Cologne; 51,3% of the females answered Berlin, 17,9% answered Cologne and 9% answered Munich. Therefore it can be seen that although Berlin was the most remembered German city by both genders, Berlin, Cologne and Munich were the most remembered German cities by both the male and female participants of the survey.

- To the question 'What is first German historical work which comes to your mind?', 14,8% of the males answered the Berlin wall and 9,8% answered the Cologne Cathedral; 9% of the females answered the Cologne Cathedral and 3,8% answered the Berlin wall. Therefore, it can be seen that the most remembered German historical work by the males was the Berlin wall and then the Cologne Cathedral, whereas the Cologne Cathedral and then the Berlin Wall by the females.

- To the question 'What is first German film/cartoon/series which comes to your mind?', 3,3% of the males and 16,7% of the females answered Heidi. Therefore, it can be seen that the most remembered German cartoon was Heidi by both genders.

- To the question 'What is first German newspaper/magazine which comes to your mind?', 16,4% of the males answered Bild and 4,9% answered Spiegel; and 10,3% of the females answered Spiegel. Therefore, it can be seen that the most remembered German newspaper by the males was Bild, whereas the females most remembered the magazine Spiegel.

- To the question 'What is first German product/brand which comes to your mind?', 36,1% of the males answered Mercedes, 14,8% answered BMW, 13,1% answered Volkswagen and 6,6% answered Adidas; 10,3% of the females answered Volkswagen, 7,6% answered

Turkish Studies

Nivea, 6,4% answered Bosch and Nutella. Therefore, it can be seen that the most remembered brand by the males was Mercedes, whereas it was Volkswagen by the females.

When we took a look at what first comes to the minds of the males and females about Germany and Germans, in other words to what extent various factors influence semantic memory, we observed that some of the factors have the same amount of influence in both genders. While television (m 49,2% – f 55,1%), the Internet (m 57,4% – f 55,1%), history lessons (m 60,7% – f 55,1%) factors were very influential in males and females, magazines (m 49,2% – f 52,6%), advertisements (m 57,4% – f 47,4%) and friends/acquaintances (m 49,2% – f 48,7%) are slightly influential; radio (m 54,1% – f 46,2%), holiday experiences (m 70,5% - f 56,4%), German courses (m 65,6% – f 56,4%) and youth organizations (m 70,5% – f 62,8%) are not influential at all. When the males' and females' rates are analyzed, it can be seen that the rates of the males are slightly higher in general than the rates of the females and the factor in which there is the highest amount of differences is the holiday experiences. Factors which do not influence semantic memory in males and females in the same rate are books (59%), newspapers (42,6%), political parties/views (47,5%) and higher education (36,1%) for males and these are slightly influential, whereas books(56,4%), newspapers (48,7%) and higher education (42,3%) for women are very influential. In addition, while family (54,1%), geography (47,5%) and higher education (36,1% - the same rate as slightly influential) are not influential for males at all, political parties/views (46,2%) are not influential women.

Conclusion

In semantic memory (lexical), which is a sub-unit of declarative memory within the systematic structure of long-term memory where information is permanently preserved and stored for a long time, mostly what we learn at school and the concepts, facts, generalizations and rules of subject areas are stored (Senemoğlu, 2007: 281). According to the prototype theory, what the image/prototype and concepts of the first representative of the words/concepts in semantic memory connote for individuals can differ from individual to individual due to numerous factors such as the individual's knowledge, educational status and the social and cultural environments he is raised in. In this study, it has been aimed at determining the effect of individuals' gender on semantic memory where concepts are stored and the factors leading to its formation.

When we approach what first comes to mind about Germany and Germans in terms of the gender variable, while these were Mesut Özil, Bach, Einstein, Hitler, Angela Merkel, Goethe, Rammstein, Berlin, the Berlin wall, Heidi, Bild and Mercedes for males, they were Schumacher, Schweinsteiger, Bach, Mozart, Einstein, Hitler, Angela Merkel, Goethe, Rammstein, Berlin, Cologne Cathedral, Heidi, Spiegel and Volkswagen for women. Males and females gave the same answer for 9 of the 14 questions about what first comes to mind about Germany and Germans. The same answers given by the males and the females were: "Who is the first German musician, scientist, historical figure, politician, literary figure, artist, pop/rock artist which comes to your mind and What is the first

German city, film/cartoon/series which comes to your mind?' This shows that, gender is not influential in semantic memory in relation to what first comes to the mind/prototypes about Germany and Germans. In addition, we observed that television, the Internet and history lessons influence semantic memory the most. Different answers were received only for 4 questions: 'Who is the first German athlete – What is the first German historical work, newspaper/magazine and product/brand which comes to your mind?' For these questions, it is considered that the differences in the interest areas of the genders might have been influential. Neither of the genders were able to correctly answer the question 'Who is the first German actor/actress which comes to your mind?'

When we took a look at to what extent various factors influenced what first comes to mind about Germany and Germans, in other words semantic memory, we have seen that television, the Internet and history classes influenced what first came to mind, or semantic memory for both males and females. This is a result of the fact that Turkish people use television and the Internet the most as mass communication tools (EARGED,2008). Radio, holiday experiences, German classes and youth organizations are not influential in either gender. Although the highest number of tourists in Turkey is Germans and German is the highest preferred second foreign language in particular at the Ministry of Education, it is thought-provoking that these factors are not influential at all. The factor with the highest difference in the males and the females was seen in holiday experiences.

Factors which do not influence semantic memory in males and females in the same manner have been determined as well. While books, newspapers, political parties/views and higher education factors slightly influence what first comes to the males' minds, or semantic memory about Germany and Germans, books, newspapers, political parties/views and higher education factors are very influential in women. Books and newspapers being slightly influential in males and very influential in females supports scientific studies on women's reading skills being better in comparison to men (comprehending what is read, attitudes towards reading, habit of reading, interest in reading, etc.) (Arslan, 2013:261). In addition, while family, geography and higher education factors are not influential in males at all, political parties/views factor is not influential in females at all. This shows that women's interest in politics is much lower compared to men and makes us think that this is due to the differences in the interest areas of genders. Women having a lower interest in politics compared to men in the world and in our country has been shown in studies as well (Aydemir; Aydemir, 2011: 13).

Keywords: Learning, Theory of Processing Information, Long-Term Memory, Semantic Memory, Prototype, Socialization.

GİRİŞ

Öğrenme, insanoğlunun ilk varlık gösterdiği zamandan beri süregelen bir kavramdır. Nitekim birey, doğduğu andan itibaren hayat boyu kendisini devamlı olarak bir şeyleri öğrenme çabası içinde bulur. Öğrenme, aynı zamanda bireyin en önemli yeteneklerinden biri olup yaşamının ayrılmaz bir parçasıdır(Tatar ve Tatar, 2007:126). Çünkü birey bu yeteneği sayesinde hayatla olan

mücadelesini yürütür. Toplumun bir parçası olarak insan, hayatı boyunca çevresiyle kurduğu iletişim aracılığıyla çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanır. Bütün bu birikimlerini öğrenme yoluyla gerçekleştirir. Bundan dolayı öğrenme, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranıştaki veya potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişme olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2005:9). Öğrenmenin bireylerde kalıcı izli değişime sebep olması durumu, bir anlamda öğrenmenin birey üzerinde davranış geliştirdiğini göstermektedir. Öğrenme ürünü olan davranışlar iki yolla edinilir. Bunlardan ilki, planlı eğitimle kazanılan davranışlardır. Başka bir anlatımla, kasıtlı kültürlenme ürünü olan davranışlardır. Bir plan uyarınca okullar ya da değişik kurumlarda kazandırılmaya veya değiştirilmeye çalışılan istendik nitelikli davranışlara planlı eğitim ürünü davranışlar denir. Diğeri ise gelişigüzel kültürlenme ürünü davranışlardır. Bu davranışlar, yaşam içinde kendiliğinden kazanılıp belli bir plan uyarınca belli bir yerde edinilmemektedir (Semenoğlu, 2009:92-93).

Öğrenme kavramı ile birlikte kullanılan diğer bir kavram bellektir. Öğrenme ile bellek arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Hayat boyu yaşanılanların ve bunun sonucunda edinilen tecrübelerin, öğrenilenlerin doğru ve güvenilir olarak zihinde tutulmasına, gerektiğinde yeniden hatırlanmasına bellek denilmektedir (Köknel, 2003:279). Her ne kadar bellek, yazının bulunmasından önceki dönemlerde verinin saklanabileceği yegâne ortam olma özelliğini, yazının bulunmasıyla birlikte kaybetmiş olsa da; gelişen tüm teknolojik imkânlarla rağmen öneminden bir şey kaybetmemiştir (Akyüz, 2011:24). Bu bağlamda, bellek kavramının bireyin edinimlerinin muhafaza edilebilmesi adına ne denli önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Belleğin üç aşaması bulunmaktadır: Kodlama, depolama, ara-bul-geriye getir. Dış dünyadan gelen uyarıcıların belleğe kaydedilebilecek bir biçime dönüştürülmesine kodlama (sesli ve görsel kodlama); kodlanan bilginin tutulmasına depolama ve depolanan bilginin gerektiğinde aranıp bulup çıkarılmasına ise ara-bul-geriye getir işlemi denilmektedir (Cüceloğlu, 1999:198). Beyinde bulunan sinir hücrelerine bilgilerin yüklenmesi “öğrenme”, yüklenen bilginin çağırılmasına ise “hatırlama” denilmektedir. Bilgilerin depolanıp gerektiği zaman çağırılabilmesi için bellek gerekli bir unsurdur. Bellek ya da hafıza insanın hayatta kalabilmesi için en gerekli becerilerden biridir. Bir canlıda belleğin olmaması ya da zayıf olması öğrenmeyi olanaksız kılar. İnsanın hayatta kalmasının ve yaşamasının temelinde öğrenmek ve hatırlamak da bulunmaktadır. Öyle ki, belleği olmadığı ya da çok zayıf olduğu düşünülen canlıların çok kolay av olabilmektedir. Buna örnek olarak balıkların, oltanın kendisi için bir av aracı olduğunu birkaç dakikadan daha uzun süre aklında tutamadıkları için fazla uzun yaşamamaktadırlar (Şenel, 2003:99).

Diğer canlılara göre çok gelişmiş bir varlık olan insanın belleği olmasaydı, belirli bir deneyimden öğrendiği davranış ve görüşleri saklayamaz ve her seferinde yeni baştan aynı davranışları öğrenmek zorunda kalırdı. Bu nedenle belleğin olmadığı yerde öğrenimden ve öğrenilen şeylerin birikiminden söz edilemez. İnsanoğlu sahip olduğu bellek sayesinde dil ve kültürünü geliştirerek oldukça karmaşık modern toplumlar oluşturabilmiştir (Cüceloğlu, 1999:169-170).

Öğrenme ve öğrenme sürecini açıklamak için bilim adamları birçok kuram ve modeller geliştirmişler, ancak her biri farklı bir öğrenmeyi ele aldıklarından tek başına hiç biri öğrenmeyi tam olarak açıklayamamıştır (Bilen, 1993:13; Sönmez vd. 2000:102). Günümüzde öğrenmeyi en kapsamlı biçimde açıklayan öğrenme yaklaşımı ise bilgiyi işleme kuramı ve modelidir. Bilgiyi işleme modeli öğrenmeyi, dış dünyadan gelen uyarıcıların anlamlı hale getirilmesi, belleğe depolanması, kullanılmak için hatırlanması ve davranışa dönüştürülmesi süreci olarak tanımlamaktadır (Fidan ve Erden, 1998: 161-162). Bu kurama göre öğrenme, insanın sahip olduğu zihinsel yapılar ve bilişsel süreçlerin sonunda gerçekleşir. Bilgiyi işleme sürecindeki zihinsel temel yapılar; duyuşsal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek olup bunlar arasındaki ilişki ve bilgi akışı ile öğrenme olmaktadır (Meydan, 2010:152). Öğrenmeyi etkileyen belli başlı zihinsel/bilişsel süreçler ise tanıma, algı ve dikkat, bilgiyi kodlama ve depolama, hatırlama ve örgütlemidir (Erden ve Akman, 1998:145). Başka

Turkish Studies

bir anlatımla bilgi, kazanılacak bilgiyi seçme, işleme, depolama ve ihtiyaç duyulduğunda geri getirme olarak dört temel zihinsel süreci içerir (Öztürk, 1995:4). Bilgiyi işleme kuramına göre öğrenme şu süreçlerde gerçekleşmektedir: 1) Dış kaynaklardan gelen uyarıcılar duyular aracılığıyla alınır 2) Duyusal kayıta seçilerek belli formlara dönüştürülür 3) Kısa süreli bellekte işlenir 4) Uzun süreli bellekteki ilişkili bilgi, kısa süreli belleğe (çalışan belleğe) geri getirilerek yeni bilgi ile bütünleştirilir ve böylelikle yeni bilgiye anlam kazandırılır 5) Kodlanan bilgi uzun süreli bellekte depolanır. Bu ise bilgi akışının edinilecek bilgiyi seçme, işleme, depolama ve gerektiğinde geri getirme şeklinde dörtlü bir zihinsel süreçte meydana geldiğini göstermektedir (Öztürk, 1995: 4).

Bilgiyi işleme kuramındaki bu öğrenme süreçleri, bireyin bilgiyi pasif bir şekilde aynen almayıp aktif olarak bilgiyi kendine göre işleyip şekillendirdiğini göstermektedir (Özden, 2009:25). Dış dünyada/gerçeklikte çok sayıda ve çeşitli uyarıların karşısında bulunan insanın, duyu organlarıyla uyarılardaki fiziksel enerjiyi yakalayarak sinirsel enerjiye çevirirler. Bu olaya duyu denmektedir. Duyu yoluyla elde edilen sinirsel enerji beyinde işlenir ve bunun sonucunda algısal bir ürün ortaya çıkar. Bu işleme algılama ve bunun sonucunda oluşan ürüne ise algı denilmektedir. Algı, duyudan farklılık içerir. Algılamada, kişinin içinde bulunduğu durum, beklentileri, deneyimleri, diğer duyu organlarından gelen başka duyular, toplumsal ve kültürel faktörler büyük ölçüde önem taşır ve algılamayı etkiler. Algılama esnasında gelen duyuları seçme, bir kısmını ihmal edip bir kısmını kuvvetlendirme, boşlukları doldurma ve beklentilere göre anlam verme gerçekleştirilir. Buradan da anlaşılıyor ki, duyular basit bir süreci içerirken, algılama deneyim ve bilgilerimizi, başka bir deyişle, öğrendiklerimizi de ele alan oldukça karmaşık bir süreçtir (Cüceloğlu, 1999:118-119).

Bilgi işleme sürecinin ikinci basamağı ise kısa süreli bellektir. “Dikkat edilen ve algılanan bilgi, duyusal kayıttan kısa süreli belleğe geçirilir. Kısa süreli belleğin birbirleriyle ilişkili iki temel fonksiyonu vardır. Bundan dolayı da hem kısa süreli hem de işleyen bellek olarak adlandırılır. Kısa süreli belleğin birinci işlevi, sınırlı miktardaki bilgiyi sınırlı bir zaman süreci içinde geçici olarak depolamasıdır. Bu işlevinden dolayı kısa süreli bellek adını almıştır. Kısa süreli belleğin bir diğer sınırlılığı da, bilginin burada kalış süresinin çok kısa olmasıdır. Kısa süreli belleğe gelen bilgi, zihinsel tekrar yapılmadığı ya da kodlanıp uzun süreli belleğe gönderilmediği takdirde çok hızlı bir şekilde unutulmaktadır” (Senemoğlu, 2007:272).

Bilgi işleme sürecinin üçüncü ve son basamağı uzun süreli bellektir. “Uzun süreli bellek, gerektiğinde kullanılmaya hazır olarak saklanan düzenlenmiş, organize edilmiş bilgilerin depolandığı bir kütüphaneye benzetilmektedir. Bu kütüphanenin bilgiye ulaşmayı yani hatırlamayı sağlayacak milyonlarca giriş ve bölmeler arasında geçişler sağlayacak bir ağa sahip olduğu düşünülmektedir. Bilginin hatırlanmasının büyük ölçüde, materyalin uygun bir şekilde kodlanarak uygun yere yerleştirilmesine bağlı olduğu sanılmaktadır. Tıpkı kütüphanedeki düzenlemede olduğu gibi; uygun kodlu bölümlere yerleştirilmiş kitapları aradığımızda bulmak nasıl çok kolay ise, doğru bir şekilde kodlanmış ve organize edilmiş bilgiyi de uzun süreli bellekten geriye getirip kullanmak çok kolaydır” (Senemoğlu, 2007: 278). Buradan biz bilgilerin, dolayısıyla daha sonra ele alacağımız kavramların kodlanmasının, anlamlandırma yolundan geçtiğini ve uzun süreli bellekte depolandığını görmekteyiz. “Dış dünya olaylarının ve insan yaşantısının tüm boyutlarını kapsayan bir kodlama (coding) sistemi insan belleğinin bilgi kaydının temelini oluşturur. Ses, ışık, renk, tat, koku, dokunma, gibi insan duyu organlarına karşılık olan her uyarıcı türü bellekte kodlanabilir. Sözlü iletişimde anlam en önemli kodlama aracıdır. Yapılan bazı araştırmalar bireylerin, dinledikleri cümlelerin anlamını kavradıktan sonra kelimeleri unuttuklarını, fakat kelimelerin oluşturduğu cümlelerin temelinde yatan anlamı rahatlıkla hatırladıklarını göstermiştir. İnsan zihni yazılı ya da sözlü dil yoluyla gelen uyarıcıların içerdikleri anlamı bulup çıkararak, gelen uyarıcıları değil, fakat bu uyarıcıların içeriğini oluşturan anlamı bellekte tutar. Bu nedenle, anlamsız bir biçimde bize verilen,

birbiriyle ilişkisiz kelime çiftleri gibi uyarıcı dizileri anlamlı ilişkiler içine sokulursa, belleme kolaylaşır”(Cüceloğlu, 1999: 179).

Kısa ve uzun süreli bellek arasında kodlama açısından da fark bulunmaktadır. Her ne kadar kısa süreli bellek görsel kodu da kullansa da kısa süreli bellek için sessel kod önemlidir. Uzun süreli bellekte bilgi temel anlamına göre kodlandığından uzun süreli bellek için anlamsal kod önemlidir. Bilgi, daha öncekilerle ne kadar iyi ilişkilendirilerek bilgi grupları olarak kümelenmiştir, dolayısıyla örgütlenmiştirse bilginin hatırlanması da o kadar artar ve bellekte daha iyi yer edinmesini, kalıcı olmasını sağlar (Cüceloğlu, 1999: 192 / 198). Sonuç olarak, öğrenme aslında bilgilerin/kavramların sessel, görsel ve anlamsal olarak bellekte kodlanması anlamına gelmektedir. Usta'ya (2007:21-22) göre, uzun süreli bellek kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bu iki hafızanın da alt grupları vardır: 1) Deklaratif (Açık) Hafıza: Bilinçli olarak geri çağrılabilen ya da deklare edilebilen deklaratif (açık/bilinçli) hafızadır. Bir soruya doğrudan yanıt verirken bu hafızamızı kullanırız. Bu hafızanın iki alt grubu vardır: a) Epizodik (Anısal) Hafıza: “Kişisel yaşantılarımızın depolandığı bölmedir. Burası adeta, otobiyografik bellek olarak iş görür. Yaşamımız süresince başımızdan geçen olaylar, şakalar, dedikodular, kısaca bütün kişisel yaşantılarımız burada depolanmaktadır” (Senemoğlu, 2007:278). b) Semantik (Anlamsal) Hafıza: Önerme Ağı – Şemalar. Burada konu alanlarıyla ilgili kavramlar, olgular, genellemeler ve kurallar depolanır. Anlamsal bellekte çoğunlukla okulda öğrendiklerimiz depolanır. Bilgiler, hem görsel hem sözel olarak kodlanmış ve birbirine bağlanmış olan ağlarda depolanır. Bilgileri, hem görsel hem de sözel olarak kodlamanın, hatırlamayı daha kolaylaştırdığı görüşünde psikologlar birleşmiştir. (Senemoğlu, 2007: 279). 2) Deklaratif Olmayan (Örtük) Hafıza: a)Klasik Şartlanma b) Prosedürel Hafıza c) Öncülleme d) İlişkisiz Öğrenme. Düşünce ve davranışlarımızı etkileyen fakat bilinçliliğe erişmeyen ise deklaratif olmayan (örtük) hafızadır (Usta, 2007: 21-22). Bu belleğe, refleksif bellek de denilmektedir. “Refleksif bellek, bir işlemin fark edilmeden çok sayıda tekrarı sonucu oluşmaktadır. Bilinçli düşünme ya da karşılaştırma, değerlendirme gibi kognitif işlemler gerektirmeden refleksif bellek oluşur ve genellikle de kelimelerle ifade edilemez. Bazı algı ve motor yeteneklerin kazanılması, gramer gibi bazı kuralların öğrenilmesi refleksif bellek ile olmaktadır. Araba kullanmak başlangıçta deklaratif bellek ile gerçekleşirken bir zaman sonra refleksif belleğe geçer”(Bingöl, 1997: 106-107).

Bilgilerin kalıcı olarak uzun süre saklanıp depolandığı yer olan uzun süreli bellek ve uzun süreli belleğin sistematik yapısı içindeki deklaratif hafızanın alt birimi olan semantik (anlamsal) hafıza çalışmanın ana çatısını oluşturduğu için anlamsal hafızanın ne olduğu ile ilgili bilgi vermekte yarar vardır. Deklaratif hafızanın alt gruplarından biri olan semantik (anlamsal) hafızada daha çok okulda öğrendiklerimiz olup konu alanlarının kavramları, olguları, genellemeleri ve kuralları depolanır. Anlamsal bellekteki bilgi işleme sürecinde bilgiler, iki temel yapı olan önerme ağları ve şemalarda depolanmaktadır. Birinci temel yapı olan önerme ağı, birbirine bağlı olan fikir, kavram ve ilişkiler seti olarak görülüp bilgi bu set içinde yer alır. Doğru ya da yanlış olduğuna karar verdiğimiz bilginin en küçük parçasına ise önerme denilmektedir. Örneğin; “Ocak yılın ilk ayıdır” cümlesindeki “Ocak” bir ay olup birinci önerme; yılın ya da ayların ilki “Ocak” tır ikinci önermedir. Önermeler tarafından temsil edilen bilgiler, önerme ağının oluşmasında rol oynar. Önermeler arasında bağlantılar vardır. Ancak, kişi bu bağlantıların farkında değildir. Bir bilgi biriminin hatırlanması ilişkili olduğu diğer bilgi biriminin hatırlanmasını sağlayabilir ve kişi bu ağın farkında olmaksızın bilgiyi anlamlı bir bütün olarak hatırlar. Bu ise uzun süreli bellekte bilginin tek tek, birbirinden bağımsız birimler olarak değil, birbiriyle bağlı ve diğer birimlerle ilişkili bir biçimde organize edilmiş olarak depolanıp saklandığını; ayrıca kişinin bilgiyi alıp aynen depolamadığını, bilgiyi alıp yeniden organize ettiğini de bu ilişki ağı göstermektedir. Bilgi işleme kuramına göre kişi, bilgiyi pasif olarak almayı öğrenmedi aktiftir. Başka bir anlatımla, kendi anlama ve öğrenmesini aktif olarak organize eder (Senemoğlu, 2007: 281).

Turkish Studies

Anlamsal bellekteki ikinci temel yapı şemadır. “Anlamsal bellek içerisinde yer alan önermeler, küçük bilgi birimlerinin temsil edilmesi için uygun olmakla birlikte, organize edilmiş daha büyük bilgi örüntülerini temsil edici farklı yapılara ihtiyaç vardır. Organize edilmiş bilgi örüntülerini temsil eden veri yapılarına kavramsal yapı, çerçeve, şema (Schemata) denir. Şema, bilgiyi organize etmek için kullanılan temel çerçeve niteliğindeki yapılardır. Bir önermeyi oluşturan kelimelerle ilgili şemalar, cümleye farklı anlamlar yüklememizi sağlar. Her durumda, önceki edinilen bilgilere ve anlamlara dönük olarak harekete geçirilen şema, davranış biçimimizi etkiler. Birçok bilişsel psikolog, şemanın kavrama sürecinin anahtar birimi olduğuna inanmaktadır. Bilgiyi işleme kuramcıları şemayı, bireylerin belleklerindeki kavramlar, ilişkiler, işlemler ağı olarak betimlerler. Bu ağ kavramları, ilişkileri, önermeleri, işlemleri ve gelen yeni bilgiyi eskilerle ilişkilendirmeyi sağlar. Bu durumda, yukarıda bahsedilen önerme ağları şemaların alt setleri gibi düşünülebilir (Senemoğlu, 2007: 282).

Bilgilerin anlamsal bellekte nasıl işlendiğini öğrenme kavramı ile ele alındığına bakıldıktan sonra, bilgi edinmeyi, dolayısıyla dil öğrenmeyi dilbilimsel açıdan ele alarak bilgi ve dil öğreniminin ilk başlangıç unsuru olan adlandırmaya, bunun sonucunda sözcüklerin nasıl işlendiğine ve neler sağladığına bakmakta yarar vardır. Öğrenme kavramı/süreci kapsamında birey, dil yoluyla dış dünyadaki şeyleri öğrenmeye, tanımaya öncelikle onları adlandırarak başlar. Bu adlandırma, aslında sözcük öğrenmedir. Bu sürecin başındaki bir çocuk ele alınırsa, onun bu işe sözcük öğrenmeyle, dolayısıyla adlandırmayla başladığı görülür. Çocuk sözcükleri öğrenirken aşağıdaki sırayı takip eder:

- *“Bir nesne ile onun adı (bir sözcük) arasında bağlantı kurma;
- *O nesne ortada yokken, adı (o sözcük) söylendiğinde nesneyi bilme;
- *Sözcüğü tek ve belirli bir nesneye bağlamaktan kurtulma;
- *Sözcüğün o nesneye uzaktan yakından benzeyen herşeyi içine alması;
- *Dolayısıyla, benzer nesnelere bir küme kurulması ve bu kümeyi adlandırma;
- *Bu çok genel kümeyi, yavaş yavaş daha küçük kümelere ayırma;
- *Dolayısıyla küme üyelerinin türdeşliğinin önem kazanması;
- *Her yeni kümeye bu kez yeni bir ad (sözcük) takma.”(Erkman-Akerson, 2005:34).

Demek oluyor ki, insanoğlu ilk olarak çevresindekileri şeyleri öncelikle adlandırarak, başka bir ifadeyle, nesne ile adı arasında bir ilişki, bir bağ kurmasıyla işe başlar. Adlandırma, dilin insanoğluna verdiği en temel görevlerinden biridir. Anlamlandırmanın olması için bireyde anlamlandırmayı sağlayacak temel bir ilk örnek olması gerekmektedir. Kavram öğrenmenin temelinde, ilk örnekler diğer anlamıyla prototipler yer alır. ‘Prototip geliştirme/oluşturma’ kuramı, bireyin anlamlandırma yoluyla kazanım sağlama için önemli bir etkidir. Bazı psikologlara göre kavram öğrenme bir soyutlamadır. Her bir kavramın prototip adı verilen soyutlanmış bir model yapısı bulunur. Ağaç kavramını örnek verecek olursak, dış dünyada bulunan ağaçlar birbirine tıpatıp benzemez. Ne var ki, tipik bir ağacın nasıl olacağına ilişkin bir model şema zihnimizde vardır ve bu yolla biz tipik bir ağaç olan dut ağacı ile tipik bir ağaç olmayan böğürtlen ağacını birbirinden ayırt edebiliriz. Palmer, Prototipleri geliştirme sürecinin kavram öğreniminin temelinde bulunduğunu savunur. Ancak prototip geliştirme daha çok sandalye, kuş, ağaç gibi nesnelere ilgili alanlarda daha geçerlidir (Cüceloğlu, 1999:218).

Bu prototip geliştirme kuramı, önürün kuramı (Günay, 2007:139) yada ilk örnek kuramı (Toklu, 2007: 108) olarak da sözcük çözümlemesinin yapıldığı ilk örnekler (prototip) anlambiliminde yer almaktadır. Bu kuramda sözcük/kavramın anlamıyla ilgili olarak ulamlama, yani

sınıflama yapılması amaçlanır. Bir nesnenin hangi ulama ait olduğuna hangi ölçülere göre karar verilir ya da bir adla belirtilen aynı ulamdaki göndergelerin sınıflandırılmasında hangi ilkelere uyulmalıdır şeklindeki sorulara yanıt aranır. Burada tipleştirme veya tıpsel özellikler üzerinden çalışmalar yapılır. Bilişsel anlambilimde ve sözcüksel dilbilimde bir sözlüksel birimin belli bir tanımı ya da belli bir anlamsal değeri bir önürüne göre aşamalı bir şekilde yapılabilir. Önürün, bir sınıfa ait öğeleri en iyi şekilde açıklayan kavrama denir. Bir nesneyle ilgili kişilerin fiziksel ve kültürel özelliklerine göre düşüncelerine en hızlı gelen kavram, bir sınıfın önürü niteliğini taşır (Günay, 2007: 139). “Rosch anlamsal ulamların, ulamın karakteristik özelliklerini taşıyan ve ulamı en iyi temsil eden önürünel (fr.prototypique) öğeler etrafında odaklanarak, ulamı gittikçe daha az temsil eden öğelerden oluştuğunu ileri sürmüştür” (Seferoğlu, 1999:81). Önürün anlambiliminde ulamlarla ilgili iç sınıflandırma, anlam ayırt edici anlambirimciklerin belirlenmesine dayanmayıp önürünle ya da en iyi örnekle olan benzerlik derecesine dayanır (Günay, 2007:141). Başka bir anlatımla, anlambilimdeki sözcüğün anlam bileşenlerini, yani sözcüğe ait anlambirimcik listelerini çıkarmak yerine, bir sözcüğün/kavramın konuşucunun zihnindeki ilk örnek niteliğinde olan temsilcisinin imge ve öykülerini belirler. Sözcüğün anlam bileşen ve birimciklerini belirlemeye örnek verirse, otomobil göstergesinin, taşıt aracı olması, motorla hareket etmesi, ikiden fazla tekerleğin olması, insanların taşınması için olması gibi anlam bileşenleri vardır. Anlam bileşenleri oluşturan her bir anlam bileşenine ise anlam birimcik denilir ve anlam ayırıcı olma özelliğine sahiptir. Bu anlam ayırıcı özellik, belli bir anlam alanındaki sözcüklerde geçerlidir. Örneğin, otomobil, kamyon, motosiklet göstergeleri taşıt kavramı alanına giren sözcükler olup bunların ortak ya da ayırıcı anlambirimciklerinden bahsedilmektedir. Bunu biraz daha açarsak, yük taşıma için olma anlambirimciği, kamyon göstergesinin bir anlambirimciği olup otomobil göstergesinin insanların taşınması için olma anlambirimciği ile uyumlu olmamakta ve dolayısıyla, anlam ayırıcı özelliğe sahip olmaktadır. (Toklu, 2007: 106). Oysa ilk örnek kuramına dayalı anlambiliminde sözcük/kavramın bireyin zihnindeki ilk temsilcisinin imge ve öyküleri önemlidir. Örneğin, köpek kavramı olarak belleğimizde köpeğe ait hangi ilk örnek kayıtlı bulunmakta ve köpek sözcüğünü duyunca zihnimizde oluşan hangi tür bir köpektir? Bir kavramın ilk temsilcisinin imgesini belirlemenin yanında kavramın çağrıştırdığı öyküde önemlidir. Başarı kavramını ele aldığımızda, bu kavram bize Fatih’in İstanbul’u fethetmesi, Bill Gate’in bilgisayar alanındaki başarısı gibi başarı öykülerini çağrıştırap akla getirebilir. Ancak bu çağrışımlar kişiden kişiye farklılık gösterebilir. “Kişiden kişiye belli ölçülerde değişebilen çağrışımlar, daha pek çok etken tarafından yönlendirilebilir. Bu etkenlerden çok uzun bir liste oluşturmak mümkündür. Kişinin bilgi düzeyi, yaşama zenginliği, kelime servetinin miktarı ve niteliği, bazı kelimelerle ve onların gösterdikleriyle olan etkileşimi, yaşanan sosyal ve fizikî çevre, eğitim durumu, mecazları kullanabilme yeteneği vb.” (Çiftçi, 2009:645). Bu durum psikolojiyi de ilgilendirmektedir ve aynı zamanda Adnan Karadüz’ün de belirttiği üzere; “çağrışımlar, öğrenme ve öğretmede” etkilidir (Karadüz, 2009: 645). Bu nedendir ki, ilk örnek kuramı ilk kez psikolog E. Rosch tarafından geliştirilmiştir, daha sonra bu kuramı dilbilimde ise J. Aitchison uygulamıştır (Toklu, 2007: 107-109).” Örneğin, bir “kuş” sözcüğü geçtiğinde, herkes, genelde küçük tüyleri ve kanatları olan, uçabilen, yumurtlayan ve ağaçlarda yaşayan bir hayvanı anımsar. Kuş denilince kimsenin aklına devekuşu, tavuk ya da yarası gelmez. Böylesi bir kuş tanımı için “serçe” iyi bir örnek olur. Serçe, ulamın etrafında düzenlendiğimerkezi bir konumdur, bir durumu belirtir. Öyleyse, “serçe” kuş grubunun önürüdür. Diğer türler (tavuk, devekuşu ya da yarası) bu ulamın etrafında yer alırlar. Ağaçlarda yaşamayan ve uçamayan “tavuk” da telekli, yumurtlayan, kanatları olan bir hayvan olsa da ‘kuş’ denilince kimsenin aklına ‘tavuk’ gelmez. O halde bir sınıf sözcükle ilgili olarak belli bir kavramsal alan oluşur. Merkezde önürün olmak üzere, bir alanın tipik özelliklerini taşıyanlardan, taşımayanlara doğru bir sıralama yapılır. En dıştaki öğelerin, ilgili önürünle ilişkisi oldukça zayıf olacaktır. Aslında yarası da uçabilir, kanatları vardır. Ama başka özellikleri, serçeyle fazla örtüşmez.” (Günay, 2007: 141). Burada verdiğimiz kuş örneğini destekleyen ve bu örnek üzerine özellikle ilk örnek anlambiliminde bir çalışma yapmış olan

Turkish Studies

Schwarz, kuş göstergesinin öncelikle serçe, güvercin gibi kuşları çağrıştırıp penguen ve devekuşu gibi kuşların çağrışımlarının az olduğunu göstermiştir (Toklu, 2007: 107-109). Sözcüklerin kişilere ilk anımsatıp çağrıştırdığı diğer sözcüklerin belirlenmesine yönelik çalışmalar bilişsel ruhbilim alanında çağrışım seti uygulamasıyla yapılmakta olup bu da sözcüklerin anlamsal ulamlarını en iyi temsil eden örneklerinin belirlenmesinin bir benzer durumudur (Tekcan; Göz 2005: 3).

Bütün bunlar ulamların bilişsel düzenlenmesinin önürün ile olduğunu ve dolayısıyla kavramların belleğimizde genelde önürün olarak bulunduğunu göstermektedir (Günay, 2007: 144-145). İşte bu önürünler, dolayısıyla kavramlar anlamsal bellekte bulunmaktadır. Semantik/anlamsal bellek, konu alanlarıyla ilgili kavram, olgu, genelleme, kuralların ve daha çok okulda öğrendiklerimizin depolandığı yerdir. Ancak semantik belleğin oluşmasında birçok etkili faktör bulunmaktadır. İnsanoğlu özellikle dil öğrenmeyle başlayan büyüme süreciyle birlikte kendisini sosyalleşme süreci içinde ve bu sürecin birçok ortamlarında bulur. Bireyin sosyalleşme sürecinde yer aldığı her bir ortamın hem kendi hem yabancı dünyaya/insanlara dair bilgi ediniminde farklı etkide katkısı bulunmaktadır.

Sosyalleşme, bireyin doğumundan ölümüne kadar içinde yer aldığı, yaşam boyu devam eden bir öğrenme süreci olup kültürün nesilden nesile aktarılması süreci (Kağıtçıbaşı, 1999:344) ve ayrıca içinde yaşadığı toplumunun istediği şekilde bir toplum üyesi olabilmesi için toplumun gerekli sosyo-kültürel değerlerinin aktarılması sürecidir (Sayın, 1999:167). Sosyalleşmeyle aynı anlamda kullanılan diğer bir kelime ise sosyalizasyondur. Sosyalizasyon, ferdin veya fertlerin grubun norm ve amaçlarına aktif anlamda uyumunu sağlamadır (Arvasi, 1995: 71). Sosyalleşmeyle aynı anlamda kullanılan bir başka kelime ise toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, bireyin içinde yer aldığı toplumun ya da toplumsal grubunun kendine ait tarzını öğrendiği bir süreçtir (Tezcan, 1988:37).

Sosyalleşme süreci aile, okul, toplumsal çevre ve kitle iletişim gibi birtakım araçlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Bundan dolayı sosyalleşmeyi, bireyin sözünü ettiğimiz bu araçlarla, içinde yaşadığı toplumun kültürünü ve bu kültüre ait örf, adet, gelenek ve göreneklerini kendiliğinden öğrenme süreci olarak görebiliriz (Kağıtçıbaşı, 1990:64).

Sosyalleşme, genelde birincil ve ikincil olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Birincil sosyalleşme süreci, bireyin bebeklik ve çocukluğun ilk dönemlerinde sosyalleşmenin ilk aracı ve birincil grubu olan ailede başlar. Böylece aile birincil grup olarak sosyalleşme sürecinde en başta yer alır. İkinci sosyalleşme süreci ise çocukluk dönemi sonrası ile olgunluk dönemini içerir. Bu ikinci süreç bireyin karşısına birincil grup olan ailenin yanında ikincil grup olan okul, toplumsal grup ve iletişim araçlarını çıkarır. Ancak bu süreç birincil grup olan aileden sorumluluğun bir kısmını bu ikincil gruplara devreder (Giddens, 2005:459). Buradan biz, bireyin sosyalleşme sürecini toplumun tamamında ve birçok değişik alan ve kurumlarında yaşandığını görmekteyiz. Tezcan, (1995:43-45)'a göre toplumsallaştırıcı araç, toplumun kendisi, toplumun bütünüdür. Öğretici olan toplumdur. Bu toplumsallaşma süreci ise durgun, tekdüze bir süreç değildir. Aile, akran grubu, yurt, kitle iletişim araçları, dinsel kurumlar, gençlik hizmet örgütleri, iş örgütleri, siyasal ve ekonomik kurumlar başlıca toplumsallaşma kurumlarıdır.

İnsanoğlu önce birincil sosyalizasyonunu ailede başlayarak daha sonra birtakım etki alanlarından ve sosyalizasyon kurumlarından meydana gelen ikincil sosyalizasyonunu planlı ve kurumsallaştırılmış bir terbiye ve eğitim aldığı çocuk yuvaları, okullar, öğrenim kurumlarında ve kitle iletişim araçlarıyla, sosyal gruplarda, cemiyetlerde ve meslek yaşamında sürdürerek bütün hayatı boyunca devam eder (Voight, 1998:15).

Araştırmanın Amacı

Araştırmamız Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi bünyesinde bulunan Alman Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı ve Tarih Bölümü son sınıf öğrencilerinin genel olarak Almanya ve Almanlara yönelik ilk akla gelenleri (semantik/anlamsal bellek) ve bu anlamsal belleğin oluşmasında etkili olan faktörleri belirlemeye yönelik bir amacı içermektedir. Yapılan bu araştırmanın iki temel dayanağı olup dolayısıyla şu iki soruyu kapsamaktadır:

- 1) Almanya ve Almanlara dair semantik bellekteki ilk akla gelenlerde cinsiyet değişkeni açısından farklılıklar var mıdır?
- 2) Almanya ve Almanlara dair semantik belleğin oluşumundaki çeşitli faktörlerin etkilerinin cinsiyet değişkeni açısından farklılıkları var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelinin kullanıldığı betimsel nitelikte nicel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyip verilerin açıklanmasını, yorumlanmasını amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 2009: 77; Balcı, 1995: 222).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi bünyesindeki Alman Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı ve Tarih Bölümü öğrencilerinin 2011–2012 akademik yılında 4. sınıfta öğrenim gören 162 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak çalışma grubundan 33 öğrenciye ulaşılamadığından, bu araştırma 139 öğrenci üzerinden yapılmıştır.

Bu çalışma grubuna, dolayısıyla örnekleme ilişkin kişisel bilgiler şöyle özetlenebilir: Araştırmaya katılan öğrencilerin % 43,9'u (61 kişi) erkek, % 56,1'i (78 kişi) kız öğrencidir. Bu öğrencilerin % 4,3'ü 1985, % 6,5'i 1986, % 15,1'i 1987, % 29,5'i 1988, % 26,6'sı 1989, % 18'i 1990 doğumlu olup, bu çalışmada en fazla 1988 (% 29,5) (41 kişi) ile 1989 (% 26,6) (37 kişi) doğumlu öğrenciler yer almaktadır. Öğrencilerin hepsi dördüncü sınıf öğrencileri olup % 20,9'u (29 kişi) Alman Dili ve Edebiyatı, % 14,4'ü (20 kişi) İngiliz Dili ve Edebiyatı ve % 41'i (57 kişi) Türk Dili ve Edebiyatı ve % 23,7'si (33 kişi) ise Tarih bölümü öğrencilerindedir. Katılanlardan % 8,6'sı (12 kişi) Almanya'da bulunmuş, % 91,4'ü (127 kişi) ise Almanya'da bulunmamıştır. Almanya'da bulunanların % 4,3'ü (6 kişi) Almanya'da 'Erasmus programı' aracılığıyla bulunmuş, % 4,3'ü (6 kişi) ise 'tatil/gezi' amaçlı Almanya'da bulunmuştur. Almanya'da bulunanların % 3,6'sı (5 kişi) 0-3 ay, % 2,9'ü (4 kişi) 3-6 ay, % 1,4'ü (2 kişi) 6-12 ay, % 0,7'si (1 kişi) ise 12 ay+ Almanya'da bulunmuştur.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmadaki Almanya ve Almanlara yönelik semantik belleğin oluşumuna etki eden faktörlere dair anket soruları Chovaniakova (2008)'dan temel alınmış olup buna yeni sorular eklenerek hazırlanmıştır. Almanya ve Almanlara yönelik semantik belleğin oluşmasına etki eden faktörlerin belirlenmesinde 3'lü Likert ölçeği kullanılmıştır. Almanya ve Almanlar hakkında akla ilk gelenlerin belirlenmesinde ise açık uçlu sorular ise tarafımızdan hazırlanılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu anket sorularında elde edilen verilerin analizinde; SPSS (Statistical Packet for the Social Sciences) programının Ver.18 moduna girilerek, elde edilen veri tabanından araştırma konusuna yönelik analizler yapılarak, uygun olarak tablo ve grafikler elde edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Almanya-Almanlara dair ilk akla gelenlere yönelik açık uçlu sorulara verilen cevaplarının cinsiyetlere göre değerlendirilmesine baktığımızda aşağıda yer alan şu bulgulara ulaşılmaktadır:

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman sporcu?’ açık uçlu sorusunu erkeklerin % 19,7’si, kadınların ise % 85,9’i cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 13,1’i Mesut Özil**; % 11,5’i Schweinsteiger; % 9,8’i Ballack; **kadınların ise % 3,8’i Schumacher ve Schweinsteiger**; % 2,6’sı Ernst şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman sporcu?’ sorusuna **erkeklerin** aklına ilk gelen **en fazla Mesut Özil**; **kadınların** aklına ilk gelen **en fazla Schumacher ve Schweinsteiger** olup her iki cinsiyetin en fazlaları arasında Schweinsteiger Alman sporcunun olduğunu görmekteyiz.

Tablo 1: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman sporcu

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	% 19,7	% 85,9	% 56,8
BALLACK	% 9,8	% 1,3	% 5,0
BECKENBAUER	% 4,9		% 2,2
DAUM		% 1,3	% 0,7
EFFENBERG	% 1,6		% 0,7
ERNST	% 1,6	% 2,6	% 2,2
KLOSE	% 8,2		% 3,6
LAHM	% 1,6		% 0,7
LEHMAN	% 1,6		% 0,7
M.SCHUMACHER	% 1,6		% 0,7
MARIA GOMEZ	% 1,6		% 0,7
MESUT ÖZİL	% 13,1	% 1,3	% 6,5
MEYER	% 1,6		% 0,7
MÜLLER	% 8,2		% 3,6
NOWITZKI	% 1,6		% 0,7
OLİVER KAHN	% 4,9		% 2,2
SCHUMACHER	% 4,9	% 3,8	% 4,3
SCHWEİNSTEİGER	% 11,5	% 3,8	% 7,2
SNEİDER	% 1,6		% 0,7
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman müzisyen’ sorusunu erkeklerin % 77’si, kadınların ise % 79,5’i cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek

oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 11,5'i Bach**; % 6,6'sı Mozart; **kadınların ise % 7,7'si Bach ve Mozart**; % 3,8'i Beethoven şeklinde cevaplamaktadır.

'Aklınıza ilk gelen Alman müzisyen' sorusuna **erkek ve kadınların aklına ilk gelen en fazla Bach** ve daha sonra Mozart Alman müzisyenlerinin olduğunu görmekteyiz.

Tablo 2: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman müzisyen

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%77,0	%79,5	%78,4
BACH	%11,5	%7,7	%9,4
BEETHOVEN	%1,6	%3,8	%2,9
BERLİN SENFONİ ORKESTRASI	%1,6		%,07
BETHOVEN	%1,6		%0,7
LOFEE		%1,3	%0,7
MOZART	%6,6	%7,7	%7,2
Total	%100,0	%100,0	%100,0

• 'Aklınıza ilk gelen Alman bilim adamı?' sorusunu erkeklerin % 60,7'si, kadınların ise % 80,8'i cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 27,9'u Einstein**; **kadınların ise % 11,5'i Einstein** şeklinde cevaplamaktadır.

'Aklınıza ilk gelen Alman bilim adamı' sorusuna **erkek ve kadınların aklına ilk gelen en fazla Einstein** Alman bilim adamının olduğunu görmekteyiz.

Tablo 3: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman bilim adamı

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%60,7	%80,8	%71,9
BİSMARK	%1,6		%0,7
EDDİNGTON		%1,3	%0,7
EİNSTEİN	%27,9	%11,5	%18,7
FREUD		%1,3	%0,7
GOETHE	%1,6		%0,7
GRİMM KARDEŞLER	%1,6		%0,7
KONT		%1,3	%0,7
LUTHER	%1,6		%0,7
NİESCHE	%1,6		%0,7
RADLOFF	%1,6		%0,7
ROMAN JAKOBSON		%2,6	%1,4
RÖNTGEN	%1,6		%0,7
SPİNOZA		%1,3	%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

● ‘Aklınıza ilk gelen Alman tarihi kişilik’ sorusunu erkeklerin % 21,3’ü, kadınların ise % 39,7’si cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 49,2’si Hitler**; % 14,8’i Bismarck; **kadınların ise % 44,9’u Hitler**; % 7,7’ si Bismarck şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman tarihi kişilik’ sorusuna **erkek ve kadınların** aklına ilk gelen **en fazla Hitler** ve daha sonra Bismarck Alman tarihi kişiliğin olduğunu görmekteyiz.

Tablo 4: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman tarihi kişilik

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%21,3	%39,7	%31,7
BİSMARK	%14,8	%7,7	%10,8
GOETHE	%3,3		%1,4
GROSSE	%1,6	%1,3	%1,4
HİTLER	%49,2	%44,9	%46,8
KARL MARX	%1,6	%1,3	%1,4
LUTHER	%1,6	%2,6	%2,2
METTERNİCH		%1,3	%0,7
OTTO	%3,3		%1,4
SCHILLER		%1,3	%0,7
SCHİNDLER	%1,6		%0,7
WİLHEM	%1,6		%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

● ‘Aklınıza ilk gelen Alman siyaset adamı’ sorusunu erkeklerin % 16,4’ü, kadınların ise % 43,6’sı cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 59’u Angela Merkel**; % 19,7’si Hitler; **kadınların ise % 35,9’u Angela Merkel**; % 9’u Hitler; % 6,4’u Bismarck şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman siyaset adamı’ sorusuna **erkek ve kadınların** aklına ilk gelen **en fazla Angela Merkel** ve daha sonra Hitler Alman siyaset adamlarının olduğunu görmekteyiz.

Tablo 5: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen siyaset adamı

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%16,4	%43,6	%31,7
ANGELA MERKEL	%1,6		%0,7
BİSMARK	%1,6	%6,4	%4,3
HELMUT KAHL	%1,6	%2,6	%2,2
HİTLER	%19,7	%9,0	%13,7
MERKEL	%57,4	%35,9	%45,3
SCHRÖDER		%2,6	%1,4
ŞARLKEN	%1,6		%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman edebiyatçı’ sorusunu erkeklerin % 31,1’i, kadınların ise % 20,5’i cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 52,5’i Goethe**; % 4,9’u Schiller; **kadınların ise % 60,3’ü Goethe**; % 7,7’si Schiller şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman edebiyatçı’ sorusuna **erkek ve kadınların aklına ilk gelen en fazla Goethe** ve daha sonra Schiller Alman edebiyatçılarının olduğunu görmekteyiz.

Tablo 6: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman edebiyatçı

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%31,1	%20,5	%25,2
ALFRED DOBLİN	%1,6		%0,7
BALZAC	%1,6	%1,3	%1,4
BRECHT	%1,6		%0,7
FREUD		%1,3	%0,7
GOETHE	%52,5	%60,3	%56,8
GOGOL	%1,6		%0,7
GRİMM KARDEŞLER	%1,6	%1,3	%1,4
GÜNTER GRASS		%1,3	%0,7
HERMAN HESSE	%1,6	%2,6	%2,2
KAFKA		%1,3	%0,7
KANT		%1,3	%0,7
NIETZCHE		%1,3	%0,7
SHILLER	%4,9	%7,7	%6,5
V.HUGO	%1,6		%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman sanatçı’ sorusunu erkeklerin % 91,8’i, kadınların ise % 85,9’u cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlıları verecek olursak, **erkeklerin % 3,3’ü Bach**; **kadınların ise % 7,7’si Bach** şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman sanatçı’ sorusuna **erkek ve kadınların aklına ilk gelen en fazla Bach** Alman sanatçılarının olduğunu görmekteyiz.

Tablo 7: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman sanatçı

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%91,8	%85,9	%88,5
BACH	%3,3	%7,7	%5,8
DESİDERUS ERASMUS		%1,3	%0,7
GOETHE	%1,6	%2,6	%2,2
MOZART		%1,3	%0,7
SCHILLER	%1,6		%0,7
VAN GOGH		%1,3	%0,7
WAGNER	%1,6		%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

Turkish Studies

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman aktör/aktris’ sorusunu erkeklerin % 91,8’i, kadınların ise % 94,9’u cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek orandan en düşüğe doğru verecek olursak, erkeklerin % 1,6’sı Alexis Texas, Arnold, Heidi Klum, Nazan Eckes ve Udo Kier; kadınların ise % 1,3’ü Arnold, Diane Kruger, Hugh Grant, Monica Gabelen Bach şeklinde cevaplamaktadır. Ancak Arnold Avusturya kökenli ABD’li, Hugh Grant ise İngiliz bir aktördür. Monica Gabelen adlı bir aktris ise bulunmamaktadır. Nazan Eckes ise Türk asıllı Alman televizyon sunucusudur.

‘Aklınıza ilk gelen Alman aktör/aktris’ sorusuna erkek ve kadınlarda doğru bilinen Alman bir aktör/aktristin olmadığını görmekteyiz.

Tablo 8: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman aktör / aktris

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%91,8	%94,9	%93,5
ALEXİS TEXAS	% 1,6		%0,7
ARNOLD	% 1,6	% 1,3	% 1,4
DAN KRUGER		% 1,3	%0,7
HEİDİ KLUM	% 1,6		%0,7
HUNG GRANT		% 1,3	%0,7
MONİCA GABELEN		% 1,3	%0,7
NAZAN ECKES	% 1,6		%0,7
UDA KLER	% 1,6		%0,7
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman pop/rock sanatçısı’ sorusunu erkeklerin % 85,2’si, kadınların ise % 88,5’i cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlılarını doğru verecek olursak, **erkeklerin % 6,6’sı Rammstein**; % 3,6’ü Lena Meyer; **kadınların ise % 10,3’ü Rammstein** şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman pop/rock sanatçısı’ sorusuna **erkek ve kadınların ilk aklına gelen en fazla Rammstein** Alman metal grubunun olduğunu görmekteyiz.

Tablo 9: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman pop / rock sanatçısı

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%85,2	%88,5	87,1%
ADELE	% 1,6		%0,7
LANE MEYER	% 1,6		%0,7
LENO MEYER	% 1,6		%0,7
RAMSTEİN	% 6,6	% 10,3	%8,6
RICKY MARTİN	% 1,6	% 1,3	% 1,4
TATU	% 1,6		%0,7
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman şehri’ sorusunu erkeklerin % 1,6’ı, kadınların ise % 10,3’ü cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek

oranlılarını verecek olursak, **erkeklerin % 37,7'si Berlin**; % 34,4'ü Münih; % 11,5'i Köln; **kadınların ise % 51,3'ü Berlin**, % 17,9'u Köln, % 9'u Münih şeklinde cevaplamaktadır.

'Aklınıza ilk gelen Alman şehri' sorusuna **erkeklerin ve kadınların** ilk aklına gelen **en fazla Berlin** Alman şehri olmakla birlikte, her iki cinsiyetin en fazlaları arasında Berlin, Köln ve Münih Alman şehirlerinin olduğunu görmekteyiz.

Tablo 10: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman şehri

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	% 1,6	% 10,3	% 6,5
BAYREUTH	% 3,3		% 1,4
BERLİN	% 37,7	% 51,3	% 45,3
BREMEN		% 2,6	% 1,4
DORTMUND	% 3,3		% 1,4
DÜSSELDORF	% 1,6		% 0,7
FRANKFURT	% 1,6	% 2,6	% 2,2
GÖTEBORG	% 1,6		% 0,7
HAMBURG	% 1,6	% 2,6	% 2,2
HANNOVER		% 1,3	% 0,7
HOFFENAİM	% 1,6		% 0,7
KÖLN	% 11,5	% 17,9	% 15,1
MÜNİH	% 34,4	% 9,0	% 20,1
STUTTGART		% 2,6	% 1,4
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

• 'Aklınıza ilk gelen Alman tarihi eseri' sorusunu erkeklerin % 72,1'i, kadınların ise % 83,3'ü cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlılarını verecek olursak, **erkeklerin % 14,8'i Berlin duvarı**; % 9,8'i Köln Kadetrالی; **kadınların ise % 9'u Köln Kadetrالی**; % 3,8'i Berlin duvarı şeklinde cevaplamaktadır.

'Aklınıza ilk gelen Alman tarihi eseri' sorusuna **erkeklerin** aklına **en fazla Berlin duvarı** ve arkasından Köln Kadetrالی; **kadınların** ilk aklına gelen **en fazla Köln Kadetrالی** ve arkasından Berlin duvarı Alman tarihi eserlerinin olduğunu görmekteyiz.

Tablo 11: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman tarihi eseri

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	% 72,1	% 83,3	% 78,4
BERLİN DUVARI	% 14,8	% 3,8	% 8,6
BRUNDENBURG KAPISI		% 1,3	% 0,7
DOM KİLİSESİ	% 4,9	% 6,4	% 5,8
GOETHE HOUSE	% 1,6		% 0,7
GYDRUN		% 1,3	% 0,7
KATEDRAL	% 3,3	% 2,6	% 2,9
KAVGAM	% 1,6		% 0,7
KÖLN KATEDRALI	% 1,6		% 0,7
NİBELUNGEN DESTANI		% 1,3	% 0,7
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

Turkish Studies

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman film/çizgi film/dizi’ sorusunu erkeklerin % 82’si, kadınların ise % 69,2’si cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlılarını verecek olursak, **erkeklerin % 3,3’ü Heidi**; kadınların ise **% 16,7’si Heidi** şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman film/çizgi film/dizi’ sorusuna **erkek ve kadınların ilk aklına gelen en fazla Heidi** Alman çizgi filmi olduğunu görmekteyiz.

Tablo 12: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman film / çizgi film / dizi

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	% 82,0	% 69,2	% 74,8
300 SPARTALI		% 1,3	% 0,7
BAHNWÜRTERTIEL		% 1,3	% 0,7
BAŞKALARININ HAYATI		% 1,3	% 0,7
BENJAMİN FRANKLİN		% 1,3	% 0,7
BREMEN MIZIKACILARI	% 1,6		% 0,7
ÇİZMELİ KEDİ		% 1,3	% 0,7
DAS LEBEN DES ANDERS	% 1,6		% 0,7
DAS PARFÜM		% 1,3	% 0,7
DAS VERMÜCHTNIS DER TEMPELRITTER	% 1,6		% 0,7
DER VARLESER		% 1,3	% 0,7
GENÇ WERTHER’İN ACILARI		% 1,3	% 0,7
HEİDİ	% 3,3	% 16,7	% 10,8
HOMA FABER	% 1,6		% 0,7
KAVGAM	% 1,6	% 1,3	% 1,4
MADCHEN MADCHEN	% 1,6		% 0,7
SARI MERSEDES	% 1,6		% 0,7
SCHİLDLER’S LİST		% 1,3	% 0,7
SİNBAD	% 1,6		% 0,7
UNITERGANG	% 1,6		% 0,7
VORLESER		% 1,3	% 0,7
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman gazete/dergi’ sorusunu erkeklerin % 73,8’i, kadınların ise % 78,2’si cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlılarını verecek olursak, **erkeklerin % 16,4’ü Bild**; % 4,9’u Spiegel; **kadınların ise % 10,3’ü Spiegel** şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman gazete/dergi’ sorusuna **erkeklerin ilk aklına gelen en fazla Bild** Alman gazetesi, **kadınların ilk aklına gelen ise en fazla Spiegel** Alman dergisi olduğunu görmekteyiz.

Tablo 13: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman gazete / dergi

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	%73,8	%78,2	%76,3
BAYREUTHER	%1,6		%0,7
BİLD	%16,4	%1,3	%7,9
DEUTSCHLAND		%2,6	%1,4
DİE ZEİT		%1,3	%0,7
FOCUS	%1,6	%1,3	%1,4
FREİZEİTUNG		%1,3	%0,7
KAUF MİCH		%2,6	%1,4
SPIEGEL	%4,9	%10,3	%7,9
STERN		%1,3	%0,7
ZEİTUNG	%1,6		%0,7
Total	%100,0	%100,0	%100,0

• ‘Aklınıza ilk gelen Alman ürünü/markası’ sorusunu erkeklerin % 19,7’si, kadınların ise % 48,7’si cevaplandırmamaktadır. Erkek ve kadınların bu açık uçlu soruya verdikleri cevapları, en yüksek oranlılarını verecek olursak, **erkeklerin % 36,1’i Mercedes**; % 14,8’i BMW; % 13,1’i Volkswagen; % 6,6’sı Adidas; **kadınların ise % 10,3’ü Volkswagen**; % 7,6’sı Nivea;% 6,4’ü Bosch, Nutella şeklinde cevaplamaktadır.

‘Aklınıza ilk gelen Alman ürünü/markası’ sorusuna **erkeklerin** ilk aklına gelen **en fazla Mercedes** ve **kadınların** ilk aklına gelen **en fazla Volkswagen** Alman ürünü/markası olduğunu görmekteyiz.

Tablo 14: Cinsiyet değişkenine göre aklınıza ilk gelen Alman ürünü / markası

	Cinsiyet		Total
	Erkek	Kadın	
Cevapsız	% 19,7	% 48,7	% 36,0
ADİDAS	% 6,6		% 2,9
AUDİ		% 1,3	% 0,7
AVON		% 1,3	% 0,7
BMW	% 14,8	% 3,8	% 8,6
BOSCH		% 6,4	% 3,6
BÜBCHEN		% 1,3	% 0,7
DEİCHMANN		% 1,3	% 0,7
FORD	% 1,6		% 0,7
GRUNDİG	% 1,6		% 0,7
HARİBO		% 1,3	% 0,7
HENKEL	% 1,6		% 0,7
MERCEDES	% 36,1		% 15,8
MİLKA	% 1,6	% 1,3	% 1,4
NIVEA		% 3,8	% 2,2
NİVEA		% 3,8	% 2,2
NUTELLA		% 6,4	% 3,6
OPEL	% 1,6	% 1,3	% 1,4
SCHAUMA		% 1,3	% 0,7
SCHWARZKOPF	% 1,6	% 3,8	% 2,9
TOYOTA		% 1,3	% 0,7
VİSCHY		% 1,3	% 0,7
VOLKSVAGEN	% 13,1	% 10,3	% 11,5
Total	% 100,0	% 100,0	% 100,0

Şimdi ise anket çalışmasına katılan erkek ve kadınlardaki Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği çeşitli faktörlerin ne ölçüde etkilediğine baktığımızda ise şu bulgulara ulaşmaktayız:

Tablo 15: Cinsiyet değişkenine göre Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenlerin/semantik belleğin oluşumuna etki eden faktörler

		Hiç	Biraz	Çok
TV	Erkek	%4,9	%45,9	%49,2
	Kadın	%11,5	%33,3	%55,1
Radyo	Erkek	%54,1	%42,6	%3,3
	Kadın	%46,2	%44,9	%9,0
İnternet	Erkek	%1,6	%41,0	%57,4
	Kadın	%6,4	%38,5	%55,1
Kitap	Erkek	%16,4	%59,0	%24,6
	Kadın	%11,5	%32,1	%56,4
Gazete	Erkek	%21,3	%42,6	%36,1
	Kadın	%19,2	%32,1	%48,7
Dergi	Erkek	%39,3	%49,2	%11,5
	Kadın	%28,2	%52,6	%19,2
Reklamlar	Erkek	%14,8	%57,4	%27,9
	Kadın	%20,5	%47,4	%32,1
Aile	Erkek	%54,1	%32,8	%13,1
	Kadın	%34,6	%48,7	%16,7
Arkadaşlar / Tanıdıklar	Erkek	%19,7	%49,2	%31,1
	Kadın	%16,7	%48,7	%34,6
Tatildeki Deneyimler	Erkek	%70,5	%21,3	%8,2
	Kadın	%56,4	%24,4	%19,2
Tarih Dersi	Erkek	%3,3	%36,1	%60,7
	Kadın	%6,4	%38,5	%55,1
Almanca Dersi	Erkek	%65,6	%9,8	%24,6
	Kadın	%56,4	%7,7	%35,9
Coğrafya Dersi	Erkek	%47,5	%44,3	%8,2
	Kadın	%35,9	%56,4	%7,7
Gençlik Organizasyonları	Erkek	%70,5	%27,9	%1,6
	Kadın	%62,8	%33,3	%3,8
Siyasi Partiler / Görüşler	Erkek	%37,7	%47,5	%14,8
	Kadın	%46,2	%37,2	%16,7
Yüksek Öğretim	Erkek	%36,1	%36,1	%27,9
	Kadın	%24,4	%33,3	%42,3

Tabloya baktığımızda, öncelikle olarak Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği etkileyen faktörlerden bazılarının her iki cinsiyette aynı ölçüde etkili olduklarını görmekteyiz. Erkek ve kadınlarda, Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği etkileyen faktörlerden **televizyon, internet, tarih dersi çok etkili** olurken; dergi, reklam ve arkadaş/tanıdık biraz etkili; **radyo, tatildeki deneyimler, Almanca dersi ve gençlik organizasyonları hiç etkili** olmamaktadır. Erkek ve kadınların oranlarına bakıldığında, erkeklerin oranı genelde kadınların oranlarından biraz daha yüksek olup farkın en fazla olduğu faktör ise tatildeki deneyimlerde görülmektedir.

Erkek ve kadınlarda, semantik belleği aynı ölçüde etkilemeyen faktörler ise şunlardır: **Erkeklerde** Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği etkileyen faktörlerden **erkeklerde kitap, gazete, siyasi partiler/görüşler ve yükseköğrenim biraz etkili** olurken; **kadınlarda kitap, gazete ve yükseköğrenim çok etkili** olmaktadır. Ayrıca **erkeklerde aile, coğrafya, yükseköğretim** (biraz etki oranıyla aynı oranda) **hiç etkili** olmazken; **kadınlarda siyasi partiler/görüşler hiç etkili** olmamaktadır.

SONUÇ

Bilgilerin kalıcı olarak uzun süre saklanıp depolandığı yer olan uzun süreli belleğin sistematik yapısı içindeki deklaratif belleğin alt birimi olan semantik (anlamsal) bellekte daha çok okulda öğrendiklerimiz olup konu alanlarının kavramları, olguları, genellemeleri ve kuralları depolanır (Senemoğlu, 2007: 281). Semantik bellekte yer alan sözcük/kavramların ilk örnek kuramına göre bireylerdeki ilk temsilcisinin imgesi/önürü ve kavramların çağrıştırdıkları bireyin bilgisi, eğitim durumu, içinde yetiştiği sosyal ve kültürel çevresi gibi pek çok etken tarafından bireyden bireye değişebilir. Bu çalışmada ise bireyin cinsiyetinin kavramların bulunduğu semantik bellek üzerindeki etkisinin ve bunun oluşmasındaki faktörlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Almanya ve Almanlara yönelik ilk akla gelenlerin cinsiyet değişkeni açısından ele aldığımızda erkeklerde ilk aklına gelenler Mesut Özil, Bach, Einstein, Hitler, Angela Merkel, Goethe, Rammstein, Berlin, Berlin duvarı, Heidi, Bild ve Mercedes olurken; kadınlarda ilk akla gelenler ise Schumacher, Schweinsteiger, Bach, Mozart, Einstein, Hitler, Angela Merkel, Goethe, Rammstein, Berlin, Köln katedrali, Heidi, Spiegel ve Volkswagen olmuştur. Erkek ve kadınlarda Almanya ve Almanlara yönelik ilk akla gelenlerde 14 sorudan 9 soruya aynı cevaplar verilmiştir. Erkek ve kadınlarda aynı cevapların alındığı sorular ‘Aklınıza ilk gelen Alman müzisyen, bilim adamı, tarihi kişilik, siyaset adamı, edebiyatçı, sanatçı, pop/rock sanatçısı, şehri, film/çizgi film/dizi’ olmuştur. Bu bize semantik bellekte Almanya ve Almanlara yönelik ilk akla gelenlerde, dolayısıyla önürlerde cinsiyetin etkili olmadığını göstermektedir. Ayrıca her iki cinsiyette semantik belleği televizyon, internet ve tarih dersinin en çok etkilediğini görmekteyiz. Sadece ‘Aklınıza ilk gelen Alman sporcu, tarihi eser, gazete/dergi ve ürün/marka’ başlıklı 4 soruda farklı cevaplar alınmıştır. Burada ise cinsiyetlerin sahip olduğu ilgi alanlarındaki farklılıkların etkili olabileceği düşünülmektedir. ‘Aklınıza ilk gelen Alman aktör/aktris’ başlıklı soruya ise her iki cinsiyetten doğru bilinen bir yanıt alınmamıştır.

Almanya ve Almanlara yönelik ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği çeşitli faktörlerin ne ölçüde etkilediğine baktığımızda erkek ve kadınlarda, Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği etkileyenin en çok televizyon, internet, tarih dersi olduğunu görmekteyiz. Bu ise günümüz Türk insanının kitle iletişim araçlarından en çok televizyon ve interneti kullandığı gerçeğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (EARGED,2008). Radyo, tatildeki deneyimler, Almanca dersi ve gençlik organizasyonları ise her iki cinsiyette hiç etkili olmamaktadır. Türkiye’ye en fazla turist sayısının Alman olmasına ve özellikle MEB’de ikinci yabancı dil olarak Almanca derslerinin olmasına rağmen bu faktörlerin hiç etkili olmaması düşündürücüdür. Erkek ve kadınlarda farkın en fazla olduğu faktör ise tatildeki deneyimlerde görülmektedir.

Erkek ve kadınlarda semantik belleği aynı ölçüde etkilemeyen faktörler de tespit edilmiştir. Kitap, gazete, siyasi partiler/görüşler ve yükseköğrenim faktörleri erkeklerde Almanya ve Almanlara dair ilk akla gelenleri, dolayısıyla semantik belleği biraz etkilerken; kadınlarda kitap, gazete ve yükseköğrenim faktörleri çok etkili olmaktadır. Erkeklerde kitap, gazete biraz etkili olurken, kadınlarda çok etkili olması kadınların okuma becerisinin (okuduğunu anlama, okumaya yönelik tutumlar, okuma alışkanlığı, okuma ilgisi vb.) erkeklere göre daha iyi olduğuna yönelik yapılan

bilimsel çalışmaları (Arslan, 2013:261) destekleyen niteliktedir. Ayrıca aile, coğrafya, yükseköğretim (biraz etki oranıyla aynı oranda) faktörleri erkeklerde hiç etkili olmazken; siyasi partiler/görüşler faktörü kadınlarda hiç etkili olmamaktadır. Bu durum bize, kadınların siyasete olan ilgisinin erkeklere göre çok az olduğu kanısını göstermekte olup bunun da cinsiyete bağlı ilgi alanındaki farklılıklara dayandığı düşünülmektedir. Dünyada ve ülkemizdeki kadınların siyasete olan ilgisinin erkeklere oranla çok daha düşük olduğunu yapılan araştırmalarda da ortaya çıkarmaktadır (Aydemir; Aydemir, 2011: 13).

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan. (1990). *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Akyüz, Çiğdem (2015). “Dünden Bugüne Türk Dünyası Destan Anlatıcıları”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/4 Fall 2011, p.15-26, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2879>, ISSN: 485805959_1_1, ANKARA-TURKEY.
- Arslan, Arif (2013). “Okuma Becerisi İle İlgili Makalelerde Cinsiyet Değişkeni”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı:2/2 2013, s.251-265, Türkiye.
- Arvasi, S. Ahmet. (1995). *Eğitim Sosyolojisi*, İstanbul: Burak Yayınevi.
- Aydemir, Dilek; Aydemir, Elvan (2011). *Türk Siyasetinde Kadınlar: Çok Oluyoruz. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, USAK Rapor No: 11-05*, Ankara: USAK Yayınları.
- Balcı, Ali. (1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: TDFO Bilgisayar Yayıncılık.
- Bilen, Mürüvvet (1993). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Takav Matbaacılık.
- Bingöl, Aykut C. (1997). “Öğrenme ve Bellek. Beyin ve Bilgisayar.”, (s. 103-113), İstanbul: Nar Yayınları.
- Chovaniaková, Darina. (2008). „Ich war dört, also, ich weiß, dört alles geordnet ist...” *Deutschland und Deutsche in der Wahrnehmung von slowakischen Schülern (Dissertation)*, Universität Siegen.
- Cüceloğlu, Doğan. (1999). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çiftçi, Selcen. (2009). “Kelime Çağrışımlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Gösterdiği Temel Nitelikler Üzerine Bir Deneme”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/3 Spring 2009,p. 633-654. Doi Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.697> ISSN: 496552663_1162,ANKARA-TURKEY.
- Demirel, Özcan. (2005). *Öğrenme Sanatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı (EARGED). (2008). *Öğrencilerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları*, Ankara:MEB.
- Erden, Münire ve Akman, Yasemin (1998). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme*, Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Erkman-Akerson, Fatma. (2005). *Gösterge Bilimine Giriş*, İstanbul: Multilingual.

- Erkman-Akerson, Fatma. (2007). Dile Genel Bir Bakış, : İstanbul: Multilingual.
- Fidan, Nurettin ve Erden, Münire (1998). Eğitime Giriş, İstanbul: Alkım Yayınları.
- Giddens, Anthony. (2005). Sosyoloji, Haz. Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Günay, V. Doğan. (2007). Sözcükbilimine Giriş, İstanbul: Multilingual.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (1990). İnsan Aile Kültür, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (1999). Yeni İnsan Ve İnsanlar, 10. Basım, İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karadüz, Adnan. (2009). “Sözlük, Sözcük Anlamı Ve Öğrenme Üzerine”, Turkish Studies - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4 Summer 2009, p. 636-649, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.822>, ISSN:1526141469, ANKARA-TURKEY.
- Karasar, Niyazi. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, 19. Baskı, :Ankara: Nobel Yayınları.
- Köknel, Özcan (2003). Akıl ile Düşünce Gücü, Altın Kitaplar Yayınları.
- Meydan, Ali (2011). “Öğrenmeyi Öğrenme Stratejilerinin Öğrencilerin Dördüncü Sınıf ‘Yaşadığımız Yer’ Ünitesini Öğrenmelerine ve Kalıcılığa Etkisi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23, ss.149-157.
- Özden, Yüksel (2009). Öğrenme ve Öğretme, Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, Bülent (1995). Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Sayın, Önal (1999). “Aile Ortamında Televizyonun Çocuğun Toplumsallaştırılmasındaki Tek Yönlü Belirleyiciliği”, İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu (Eskişehir 13/15 1999), Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, s. 167.
- Seferoğlu, Gölge. (1999). “Prototip Kuramı Çerçevesinde bir Araştırma”, Dilbilim Araştırmaları, Simurg Kitapçılık, İstanbul, s.79-88.
- Senemoğlu, Nuray (2007). Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya, Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Senemoğlu, Nuray (2009). Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, Veysel ve Diğerleri. (2000). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şenel, Ferda (2003). İnsan ve Sağlık, Bilim Teknik, Nisan, s. 99.
- Tatar, Enver ve Tatar, Erdal (2007). “Öğrenme Stillerine Dayalı Öğretim”, Journal of Qafqaz University, 20/13-20. s: 126-130.
- Tekcan, Ali İ. ; Göz, İlyas. (2005). Türkçe Kelime Normları, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Tezcan, Mahmut. (1988). Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Olgaç Matbaası.
- Tezcan, Mahmut. (1995). Sosyolojiye Giriş, İstanbul: Feryal Matbaası.
- Toklu, M. Osman. (2007). Dilbilimine Giriş, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Usta, Erdoğan (2007). “İnsan Hafıza Modeli ve Öğrenme”, İlköğretim Dergisi, (6), s. 20-22.
- Voight, Dieter (1998). Spor Sosyolojisi, (Çev: Ayşe Atalay), İstanbul: AlkımYayınları.